

Täysistunto

Tiistai 11.9.2018 klo 14.01—15.14

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 116/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu

14.53 **Satu Hassi vihr:** Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen lakiesitys on sinänsä ihan tarpeellinen, mutta toivoisin, että voisimme keskustella laajemmin siitä, miten menetellään, kun ympäristövahingon aiheuttanut firma menee konkurssiin, onko aina kustannusten kaaduttava veronmaksajien syliin. Meillä on kaivoksia, useitakin, joissa on yhtiö tehnyt konkurssin ja sitten veronmaksajille on jäänyt lasku. Itseäni eniten oikeastaan on ihmetyttänyt se, että kun Talvivaara vaihtui Terrafameksi, niin sitten oikein oikeudessa päätettiin, että siitä ympäristölaskusta, mikä Talvivaara-yhtiöltä jäi, Terrafame ei ole vastuussa, koska yleensä kun yritys luovutetaan, niin se luovutetaan varoineen ja velkoineen ja vastuineen. Minusta on hiukan ihmeellistä, että esimerkiksi kaivostoimintaa jatkava firma voi jatkaa sitä sellaisella tavalla, että se ei vastaakaan edeltäjän aiheuttamista ympäristövahingoista vaan ne menevät sitten valtion vastuulle.

Mutta nämä olivat, arvoisa puhemies, vain tällaisia täydentäviä huomautuksia siitä, mitä tämän hallituksen esityksen lisäksi meidän pitäisi myös käsitellä.

14.54 **Hanna Kosonen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys parantaa viranomaisten mahdollisuuksia puuttua vaaratilanteisiin, kun kyseessä on riski luonnon laajasta pilaantumisesta, josta voi aiheutua haittaa ympäristölle ja terveydelle. Tällä hetkellä välimäinen hallintopakko on tehoton, jos toiminnasta vastaava taho ei pysty huolehtimaan velvollisuuksistaan. Tällainen tilanne voi olla kyseessä esimerkiksi konkurssin tapahtuessa. Eli tämän hallituksen esityksen voimaan tultua voidaan välttää ympäristön pilaantuminen viranomaisten toimivaltuuksia lisäämällä.

Edustaja Hassin keskustelualoite kaivosten vastuista konkurssin tultua on minusta ihan varteenotettava, ja siinä mielessä sitä täytyisi pohtia ja miettiä, millä tavalla voitaisiin varmistaa se, että Talvivaaran kaltaisia tapauksia ei tulisi ja että oikeat tahot sitten myös joutuisivat vastuuseen näistä ympäristörikkeistä.

14.56 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa rouva puhemies! Keskustelualoitteesta ja tästä kaiken kaikkiaan on hyvä käydä keskustelua. En nyt valitettavasti, puhemies, juuri tästä sano. Mutta kun nyt puhutaan kaivoksista ja vastuista, olisi erinomaisen tärkeää, että tämänkin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2018 vp

lain yhteydessä voitaisiin käydä sitä keskustelua, olisiko alalla joku kokonaisvastuuvakuutusjärjestelmä. Esimerkiksi Nivalan kaivoksen osalta, missä kaivostoiminta myytiin ja sen jälkeen, oliko puoli vuotta, kaivos meni konkurssiin ja ympäristövastuut olivat siirtyneet edelliseltä omistajalta uudelle omistajalle, joka meni konkurssiin, oliko se nyt 16 miljoonaa, olkoon nyt mitä hyvänsä, joka tapauksessa se jäi yhteiskunnan maksettavaksi. Kun tapahtuu tällainen, niin meillä pitäisi olla joku järjestelmä, jolla me turvaamme sen, että tämä ala itsessään ottaisi omia menettelykeinoja siihen, että he yhteisvastuullisesti pystyisivät eräänlaisen vakuutusjärjestelmän kautta tuomaan uskottavuutta siihen, että mahdollisen ympäristövahingon sattuessa se ei ole kuitenkaan yhteiskunnan vastuulla vaan toimija itsessään ja toimiala itsessään kantaisivat sen vastuun, ja ne tavallaan puhdistaisivat sen, mitä ovat sotkeneetkin.

Tämä on tärkeä keskustelu, ja minun mielestäni ei tässä esityksessä ole ainakaan moitittavaa.

14.57 Lea Mäkipää sin: Arvoisa puhemies! Ympäristönsuojelulakiin siis lisätään säännös valtion valvontaviranomaisten toimivallasta ryhtyä välttämättömiin toimiin ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi ja rajoittamiseksi. Tämä koskee tilanteita, joissa aiheutuisi tai uhkaisi aiheutua vakavaa vaaraa tai vakavaa haittaa terveydelle ja ympäristölle. Toimivalta ei ylittäisi toimiin, jotka pelastuslain nojalla kuuluvat pelastustoimintaan. Käytäntö on osoittanut, että viranomaisten nykyiset toimivaltuudet ovat riittämättömiä turvaamaan välttämättömien terveyden- ja ympäristönsuojelutoimien toteuttamisen vakavissa vaaratilanteissa erityisesti silloin, kun vastuutaho on maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa.

Pääsääntönä olisi jatkossakin se, että valvontaviranomainen ympäristönsuojelulain voimassa olevien säännösten mukaisesti kehottaisi ja tarvittaessa velvoittaisi toiminnanharjoittajan tai muun vastuutahon täyttämään velvollisuutensa ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi. Jos tämä laiminlöisi velvollisuuksiaan, määräystä voitaisiin tehostaa uhkasakolla, teettämis- tai keskeyttämisuhalla.

Uuden säännöksen mukaisiin toimiin voitaisiin ryhtyä, jos toimien toteuttamista ei voitaisi varmistaa tavanomaisessa hallintopakkomenettelyssä tai vastuutahoa ei saada selville. Viranomaistoimista aiheutuneet kustannukset perittäisiin jälkikäteen takaisin siltä, jonka velvollisuus toimiin ryhtyminen olisi ollut. Rahojen takaisin saamista ei voi kuitenkaan taata, koska näissä tilanteissa toimenpiteistä vastaava taho on yleensä joko maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa.

Arvoisa puhemies! Vuoden 2013 ensimmäisessä lisätalousarviossa valtio varautui teollisuuskuituja tuottaneen yrityksen konkurssin johdosta räjähdysriskin rikkihiilivaraston hävittämiseen. Kokonaiskustannukset ylsivät silloin noin 5 miljoonaan. Talvivaara Sotkamo Oy:n konkurssin yhteydessä valtio on rahoittanut merkittäväillä summilla ympäristöturvallisuuden kannalta välttämättömiä toimia. Valtiolle elokuuhun 2017 mennessä aiheutuneet kokonaiskustannukset nousivat noin 120 miljoonaan euroon, josta noin 90 prosenttia liittyi ympäristövahinkojen torjumiseen.

15.00 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! On aivan hyvä asia sinällään, että tämä ympäristönsuojelulain muuttaminen tehdään sillä tavalla, että estetään suurten ympäristövahinkojen synty. Jos huomataan esimerkiksi joku iso ongelma vaikka nyt jos-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 81/2018 vp

sakin tehtaassa, että nyt on tapahtumassa joku valtava vahinko, niin siihen pystytään puuttumaan. Lainsäädännönhan pitää olla kunnossa totta kai.

Toivoisin kuitenkin, että on selvää, että se toimija, joka teollista toimintaa harjoittaa, on vastuussa aiheuttamistaan ympäristövaaroista. Ja totta kai suomalainen lupaprosessi ja valvonta aiheuttavat sen, että mahdollisuus isolle katastrofille on hyvin turkasen pieni, käytännöllisesti katsoen useimmissa toiminnoissa mahdoton. Esimerkiksi kaivokset tänä päivänä kun toimivat, niin näytteenotot toimivat hyvin. Ja tietysti, jos yritys menee konkurssiin, asia on sitten erikseen, mutta sitäkin vartenhan meillä on tässä maassa menettelytavat. Esimerkiksi vaikka vanhojen huoltoasemien yhteydessä monessa tapauksessa, kun yrittäjä on lopettanut toiminnan tai mennyt konkurssiin, kuten esimerkkitapauksena on monesti mainittu, Öljysuojarahaston kautta on hoidettu pilaantuneet maaperät kuntoon. Sitten, jos tällä itse toimijalla ei ole rahaa maksaa niitä laskuja, se on muistamani mukaan joissakin tapauksissa jäänyt yhteiskunnan lopulliseksi menoksi. Mutta totta kai se vahingonaiheuttaja on se pääasiallinen vastuunkantaja aina. Siitä ei tietenkään pidä tinkiä, ja niinhän vahingonkorvauslakikin sanoo.

Mutta ihmettelen tässä asiassa sitä, kun monissa tapauksissa puhutaan ympäristönsuojelusta, että luin lehdestä kesällä, että esimerkiksi Helsingin jätevedenpuhdistamosta on päästetty valtavia määriä täysin puhdistamatonta jätevettä suoraan Suomenlahteen — valtavat määrät. En muista kuutiomääriä, mutta se oli aivan valtava määrä. En ole huomannut kyllä lehdissä kovin montaa artikkelia siitä. Pitäisikö näihin sitten puuttua? Jos päästetään suoraan Helsingin rannoille valtavat määrät ihan sitä ihteään, suoraan joen kautta tuonne Suomenlahdelle, niin eikö se ole sitten ympäristön pilaamista? Ja pitäisikö siihen jonkun puuttua? En tiedä. Mutta minun mielestäni näissä asioissa kannattaa olla tarkkana, että toisia rangaistaan ja toiset saavat tehdä mitä haluavat. Näissä kannattaa olla hyvin tarkkana.

Ymmärrän toki tämän lain erittäin hyvän tarkoituksen, jota vahvasti tuen. Mutta kun lähdetään määrittelemään, kuka luontoa pilaa, onko se mökin mummo tuolla Ilomantsissa, joka siihen vesivessaansa taas joutuu sijoittamaan 10 000 niihin putkiin, kun täällä voi miljoonia kuutiota työntää jätevettä suoraan Suomenlahteen? Kumpi nyt on se isompi rikollinen tässä asiassa? Näissä asioissa kannattaa olla tarkkana, ettei sitten lähdetä osoittelemaan kepillä semmoisia, jotka ovat syyttömiä, ja hiljaisesti vaieta niistä, jotka ovat syyllisiä, niin ettei niistä edes keskustella.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ympäristövaliokuntaan.